

Національне інформаційне виробництво в контексті глобальних викликів ¹

В умовах розвитку інформаційного суспільства особливого значення набуває теза про те, що якраз завдяки інформаційним процесам система має здатність здійснювати цілеспрямовану взаємодію з навколишніми умовами, координувати та субординувати відносини власних компонентів, спрямовувати їх рух, так само як і рух себе самої як цілого, до запрограмованої раніше мети. У результаті самокерована система здатна зберігати свою цілісність, якісну специфіку, а нерідко (мова стосується насамперед соціальних систем) не лише зберігатися, а й удосконалюватися, розвиватися ².

У процесі вдосконалення українського державотворення протягом двох останніх десятиріч набули якісно нового змісту вимоги до системи соціальних інформаційних комунікацій, пов'язані з необхідністю вдосконалення процесу продукування ресурсів для обслуговування інформаційної вертикалі органів державної влади та місцевого самоврядування. Налагоджується розвиток механізмів своєчасного, якісного інформування значною частиною владних структур усіх рівнів громадян про зміст своєї діяльності, організація системи зворотного зв'язку з оцінками цієї діяльності, залучення до співпраці в інформаційно-аналітичному забезпеченні діяльності вітчизняних інформаційно-аналітичних центрів, сприяння розвитку творчої ініціативи громадян у сфері вдосконалення суспільного поступу шляхом реалізації проектів типу «електронний уряд» та ін. Однак при цьому практика інформаційного забезпечення вітчизняної управлінської, як і всіх інших сфер суспільної діяльності на сьогодні ще не повністю відповідає вимогам сьогодення.

Недостатньо керований розвиток вітчизняних телекомунікаційних систем і мереж призводить до небажаних тенденцій, що позначаються на стратегічних інтересах держави. Серед них слід згадати про те, що комп'ютерні інформаційні системи стратегічного загальнодержавного значення базуються на телекомунікаційних засобах, на які держава має обмежений вплив і які можуть не відповідати вимогам інформаційної безпеки. Саме телекомунікаційне середовище на сьогодні представляє набір окремих телекомунікаційних систем, технологічно не контрольованих з боку держави. Це впливає на загальну надійність і життєстійкість телекомунікаційної системи, не дає можливості контролю рівня

---

¹ Закінчення. Початок див.: Шляхи розвитку української науки. – 2014. – № 6. – С. 59–66.

² Афанасьев В. Г. Социальная информация и управление обществом. – М.: Политиздат, 1975. – С. 111.

запроваджуваних тарифів за інформаційні послуги. Інформаційні послуги, ресурси й програмні продукти поширені по території України нерівномірно, не враховують достатньою мірою потреб населення й органів управління. Важливим питанням розвитку вітчизняного інформаційного простору є організація ефективного використання наявної техніко-технологічної бази для виробництва й організації використання необхідних суспільству інформаційних ресурсів. Україна вже має досвід формування комп'ютерної інфраструктури на основі GRID та інших перспективних технологій. На сьогодні актуальним є завдання створення загальнодержавного інтегрованого комунікаційного середовища. Реалізація цього завдання значною мірою могла б розв'язати проблему наявності істотних лакун у забезпеченні різних регіонів, різних соціальних структур необхідною для розвитку інформацією.

У середовищі експертів складності з розвитком інтернет-послуг в Україні пояснюються також недостатнім рівнем розвитку ринкових відносин у більшості секторів економіки, що не стимулює впровадження прогресивних вискоєфективних інформаційних технологій; відсутністю достатнього обсягу вільних фінансових засобів у вітчизняних підприємств і фінансових установ, а також низькою платіжною спроможністю населення; низьким рівнем використання інформаційних технологій на підприємствах, організаціях і в органах державної влади й недостатньою нормативно-правовою базою в питаннях розвитку Інтернету, інформаційних ресурсів та інтелектуальної власності.

У результаті, переважна більшість організаційних рішень і впроваджуваних інформаційних систем не відповідає сучасному рівню структури соціальних запитів суспільства. Застосування спільного використання ресурсів у режимах технологій телеобробки та файл-серверних, найбільш широко використовуваних в інформаційному просторі сучасної України³, не сприяють широкому використанню суспільно значущих ресурсів, а отже, і високій ефективності їх застосування. Недотримання необхідного співвідношення принципу власності на інформацію при дотриманні інтересів держави й окремих користувачів національними інформаційними ресурсами негативно впливає на процеси інформаційних обмінів у суспільстві, на ефективність використання інформації. Такий підхід не сприяє загальному процесу нарощення національних інформаційних ресурсів і є з точки зору національних інтересів малоперспективним.

---

³ *Томашевський Р. М., Цегельник Г. Г., Вітер М. Б., Дудук В. І.* Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – С. 160.

При застосуванні клієнт-серверних технологій, як дворівневої, так і ще більшою мірою тривірневої, не лише оптимізується розподіл ресурсів у системі, забезпечується тим самим більша ефективність їх використання широким числу їх власних користувачів, але й «інтероперабельність – відкритість системи, що дозволяє вбудувати її як компонент у складне, різнорідне, розподілене на значній відстані середовище»⁴. Ця обставина є корисною для збагачення національних інформаційних ресурсів. Однак при цьому внаслідок низького рівня фінансування інформатизації в нашій державі та обмежених можливостей у цьому плані більшості вітчизняних економічних структур сервери розподілених баз даних таких систем часто розташовані за межами. Ситуація ускладнюється тією обставиною, що національна правова база у сфері інформатизації істотно відстає від розвитку сучасних інформаційних технологій⁵ і на сьогодні не здатна повною мірою відстоювати інтереси Української держави в міжнародних інформаційних обмінах та у відповідному інформаційному виробництві. Це ж саме стосується включення вітчизняної науки, складових українського сегмента великих міжнародних економічних структур у розвиток grid-середовища⁶, хоча участь у таких проектах є дуже цінною для України як з точки зору освоєння передових технологій, так і з огляду доручення до найновіших інформаційних ресурсів.

Сьогодні в Україні у рамках реалізації програми інформатизації активізується певною мірою організація продукування суспільно значущої інформації на всіх рівнях соціальної структури. Поступово усвідомлюючи необхідність ведення постійної, а не від виборів до виборів, політичної діяльності, удосконалюють свою інформаційну, пропагандистську роботу, використовуючи електронні інформаційні технології, наповнюючи суспільно значущою інформацією систему комунікацій політичні та інші громадські об'єднання.

І з розвитком соціальної структури суспільства, посиленням соціокультурних запитів дедалі більш широких верств населення у зв'язку із

---

⁴ Там само. – С. 163.

⁵ Див. про це, н. п.: Горовий В. Електронні ЗМІ в контексті забезпечення національного інформаційного суверенітету // Інтернет-комунікація в діяльності інститутів сектору безпеки: теоретико-прикладний аспект. – К.: НАСБ України, 2013. – С. 106–108.

⁶ Прим.: Grid-середовище – відкрите й стандартизоване середовище, яке забезпечує гнучкий, безпечний скоординований розподіл (загальний доступ) ресурсів у рамках віртуальної організації. – Томашевський Р. М., Цегельник Г. Г., Вітер М. Б., Дудук В. І. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – С. 164. Див. про це також: С. 165–167.

зростаючими можливостями інформаційного забезпечення, активізується робота з введення в суспільний обіг матеріалів національних інформаційних фондів. Бібліотечні, архівні, музейні та інші центри зберігання інформації вдосконалюють роботу, пов'язану із введенням в обіг дедалі більш широких пластів своїх інформаційних фондів у середовищі потенційних користувачів, започатковують різноманітні форми реферативної продукції, інформаційно-аналітичну продукцію в режимі «інформація на базі інформації», аналітичні дослідження на актуальну суспільно значущу тематику, що базуються на ефективному використанні широких інформаційних масивів наявних фондів. Таким чином, у системі сучасних внутрішньосуспільних обмінів збільшується питома вага якісної, суспільно значущої інформації.

Останнім часом привертає увагу ще одна нова і водночас така, що набуває значної суспільної ваги, проблема. У зв'язку з розвитком комп'ютеризації, масовим впровадженням щільникового зв'язку, зростаючим доступом до вітчизняних і зарубіжних інформаційних ресурсів окремих верств населення, у зв'язку з досягнутими вже результатами інформатизації українського суспільства актуалізується необхідність розробки концепції використання сьогодні неконтрольованого процесу в масах користувачів і водночас виробників інформації, у середовищі неорганізованого інфотворення для орієнтації його в напрямі суспільно значущої інформаційної діяльності. Адже сьогодні це середовище, не будучи професійним, наповнює соціальні мережі значними масивами неякісної інформації.

При цьому, однак, саме по собі це явище не є негативним. Адже, як зауважує в цьому випадку Н. Моїсеєв, зв'язки між людьми, обмін інформацією між «локальними інтелектами» призводить до деякого процесу колективного мислення, прискорення пізнання, нагромадження й використання знань⁷. Дослідник справедливо прогнозує, що не за горами той час, коли мережа людських інтелектів – своєрідних «нейронів» колективного мозку, об'єднаних з машинним комплексом, стане предметом спеціальних досліджень, а може й проектування, оскільки відкриє зовсім новий етап у пізнанні та керуванні навколишнім світом⁸.

У цілому, слід зауважити, що при недостатньому оновленні базових ресурсів втрачається стійкість соціальної структури суспільства, що проявляється в зниженні ефективності її функціонування і, у кінцевому підсумку, у зменшенні затребуваності цього функціонування в різних категорій населення. Недостатнє, виходячи з потреб відповідної діяльності,

---

⁷ Моїсеєв Н. Н. Человек и ноосфера. – М.: Молодая гвардия, 1990. – С. 209.

⁸ Там само.

інформаційне забезпечення інформаційних баз необхідною інформацією, слабе входження в систему сучасних соціальних комунікацій також призводить до аналогічних результатів. Нові соціальні структури в такому випадку не виконують до кінця затребуваних суспільством функцій, об'єктивно ослаблюючи його в процесі сучасного розвитку (*Горовий В. Національне інформаційне виробництво в контексті глобальних викликів // Україна: події, факти, коментарі. Інформаційно-аналітичний журнал. – 2014. – № 17. – С. 76–79*).